

Läsförståelse

Tid: 60 minuter
Inga hjälpmedel

Namn:

Födelsedatum:

Testdatum:

Maxpoäng: 35

Del 1 - Insändare

Läs insändarna och svara på frågorna genom att kryssa för om varje påstående är rätt eller fel under varje insändare.

Insändare 1

Snöröjningen måste prioriteras för allas säkerhet!

Varje vinter uppstår samma situation. Snön faller och snöröjningen räcker inte till. Gång och cykelvägar täcks av snö och is, busshållplatser blir svåra att nå och mindre gator förblir oplogade i flera dagar. Det handlar inte bara om bekvämlighet utan om säkerhet.

För äldre personer, människor med funktionsnedsättning och barnfamiljer innebär bristande snöröjning en ökad risk för fallolyckor. Även arbetspendlare och elever påverkas när det blir svårt eller farligt att ta sig till arbete och skola. Dessutom motverkar otillräcklig snöröjning kommunens mål om hållbart resande eftersom fler tvingas välja bilen i stället för att gå eller cykla.

Det är rimligt att kräva bättre planering och mer effektivt genomförande av snöröjningen. Gång och cykelvägar bör prioriteras lika högt som bilvägar och information om tidsplaner behöver vara tydlig. Vinter är inget oväntat fenomen utan något som återkommer varje år.

En fungerande snöröjning är en grundläggande del av samhällets service. Kommunen måste ta ansvar och säkerställa att alla invånare kan röra sig tryggt även under vintermånaderna.

/Rädda armar och ben

Fråga	Rätt	Fel
1. Enligt texten kan dålig snöröjning leda till att miljövänliga transportmedel väljs bort till förmån för bilen.	☐	☐
2. Texten betonar att snöfall i Sverige inte bör betraktas som en oförutsedd händelse för kommunen.	☐	☐

Insändare 2

Vem bör få Ozempic när efterfrågan ökar?

Användningen av läkemedlet Ozempic har ökat kraftigt de senaste åren. Preparatet är främst avsett för behandling av typ 2 diabetes men har också uppmärksammats för sin effekt på viktnedgång. Den ökade efterfrågan har periodvis lett till brist, vilket har aktualiserat frågan om behovsprövning.

Flera aktörer inom vården menar att Ozempic i första hand bör förskrivas till patienter med tydligt medicinskt behov, särskilt personer med diabetes som riskerar allvarliga komplikationer utan behandling. När läkemedlet används utanför sitt huvudsakliga användningsområde finns en risk att dessa patienter inte får tillgång till sin medicin.

Behovsprövning lyfts därför fram som ett sätt att säkerställa en mer rättvis och medicinskt motiverad fördelning. Med tydligare riktlinjer kan vården prioritera de patienter som har störst nytta av behandlingen och där konsekvenserna av utebliven behandling är mest allvarliga.

Samtidigt väcker frågan etiska diskussioner om patienters rätt till behandling och om hur gränsen för medicinskt behov ska definieras. Kritiker menar att en alltför strikt behovsprövning kan begränsa individens valfrihet.

Debatten om Ozempic belyser de utmaningar som uppstår när läkemedel får bredare användning än vad de ursprungligen var avsedda för.

/ *Ambivalent*

Fråga	Rätt	Fel
3. Författaren menar att det primära syftet med Ozempic är att fungera som ett preparat för viktminskning.	☐	☐
4. Kritikerna i debatten menar att en striktare behovsprövning är nödvändig för att öka patienternas valfrihet.	☐	☐

Insändare 3

Läringsplatser kan ge skoltrötta ungdomar nya möjligheter!

Den tilltagande problematiken rörande bristande motivation inom ramen för den konventionella skolmiljön har blivit alltmer föremål för debatt. För elever som upplever en distans till det teoretiska fokuset och de stringenta kunskapskraven kan vardagen i klassrummet resultera i stress och ökad frånvaro, vilket i förlängningen riskerar att leda till ofullständiga betyg och begränsade framtidsutsikter på en krävande arbetsmarknad.

Ett konkret alternativ för att bryta denna trend är att expandera möjligheterna till lärlingsplatser. Genom att integrera praktiskt utövande med utbildning skapas en tydligare förankring mellan skola och arbetsliv, vilket för många individer kan bidra till en ökad känsla av sammanhang och meningsfullhet i tillvaron.

Samtidigt finns ett växande behov av kompetensförsörjning inom sektorer som hantverk, industri och service. Ett välfungerande lärlingssystem genererar därmed synergieffekter som gynnar både den enskilde eleven och arbetsmarknaden i stort genom att tillhandahålla relevant yrkeserfarenhet i ett tidigt stadium av karriären.

För att ett sådant system ska bära frukt krävs dock ett stringent regelverk, adekvat handledning och en nära samverkan mellan utbildningsväsendet, kommuner och arbetsgivare. Genom att erbjuda dessa alternativa utbildningsvägar kan samhället mer effektivt motverka att ungdomar hamnar i ett varaktigt socialt utanförskap.

/ Förälder till skoltrött tonårspojke

Fråga	Rätt	Fel
5. Enligt skribenten bör lärlingssystemet betraktas som ett komplement till snarare än en total ersättning för teoretiska studier.	☐	☐
6. Texten framhåller att det finns en ömsesidig nytta för både elever och specifika yrkesbranscher genom en utbyggnad av lärlingssystemet.	☐	☐
7. Skribenten argumenterar för att lärlingsplatser utgör den enda verk samma metoden för att förebygga att unga hamnar utanför arbetsmarknaden.	☐	☐

Insändare 4

Implementering av skoluniformer – en balansgång mellan gemenskap och individens frihet!

Diskussionen om att införa skoluniformer i den svenska skolan har återigen blivit aktuell och väckt starka reaktioner. De som förespråkar förslaget menar att en enhetlig klädkod kan fungera som en utjämnande kraft i klassrummet. Genom att dämpa synliga sociala skillnader och minska fokuset på märkeskläder hoppas man kunna skapa en miljö där studier går före status. Tanken är att en mer homogen miljö ska bidra till ökad sammanhållning och trygghet för alla elever.

Internationella erfarenheter lyfts ofta fram som exempel på hur uniformer kan minska risken för den typ av exkludering och mobbning som grundar sig i klädval. Dessutom finns ett ekonomiskt argument, då standardiserade kläder kan lätta på den ekonomiska pressen för hushåll som annars känner sig tvingade att lägga stora summor på trendiga märkeskläder för att passa in.

Samtidigt finns det ett betydande motstånd som vilar på principiella grunder. Motståndare menar att ett tvång att bära uniform begränsar elevernas möjlighet till personligt uttryck och identitetsskapande. Det finns också en uttalad oro för att en sådan åtgärd krockar med den svenska skoltraditionen som värnar om individens frihet och integritet. Debatten visar därmed på den svåra avvägningen mellan att sträva efter en likvärdig skolmiljö och att respektera vars och ens rätt till personlig diversitet.

/ Elev som värnar om studieron

Fråga	Rätt	Fel
8. Författaren antyder att skoluniformer kan vara ett verktyg för att dölja skillnader i elevernas ekonomiska bakgrund.	☐	☐
9. Enligt texten råder det fullständig enighet om att internationella exempel bevisar att mobbning alltid försvinner med skoluniform.	☐	☐
10. Kritiker menar att en obligatorisk klädkod riskerar att motverka elevernas behov av att uttrycka sin personlighet och identitet.	☐	☐

Insändare 5

Nattlig gaturengöring – en nödvändighet eller ett störningsmoment?

Diskussionen om att begränsa den kommunala renhållningen under nattetid har återigen blivit aktuell i takt med att våra stadskärnor förtätas. Idag förläggs en betydande del av gaturengöringen till dygnets sena timmar för att garantera en oavbruten framkomlighet under dagtid. Denna logistiska prioritering medför dock påtagliga störningar för de invånare som bor i direkt anslutning till trafikerade stråk. Särskilt användningen av tyngre maskiner och högtrycksaggregat genererar ljudnivåer som riskerar att rubba nattsömnen, vilket i förlängningen kan få negativa konsekvenser för både koncentrationsförmåga och den allmänna hälsan.

De som förespråkar en striktare reglering betonar vikten av att städningen sker inom mer restriktiva tidsramar. Genom att skona de mest känsliga timmarna skulle man kunna reducera bullerexponeringen utan att för den sakens skull helt stjälpa de praktiska rutinerna kring stadens skötsel. Samtidigt pekar ansvariga aktörer på de komplexa utmaningar som en omställning skulle innebära.

Att flytta arbetet till dagtid skulle ofrånkomligen leda till ökad trängsel, försämrad trafiksäkerhet och eskalerande kostnader när arbetet måste anpassas efter rusningstrafik och parkerade fordon. Problematiken belyser den ständiga intressekonflikten mellan behovet av en effektiv infrastruktur och individens rätt till en ostörd boendemiljö, vilket nu kräver att kommunerna ser över möjligheterna till en balanserad och hållbar lösning.

/ Sömnlös i staden

Fråga	Rätt	Fel
11. Författaren menar att den nuvarande planeringen av gaturengöringen i första hand styrs av logistiska behov.	☐	☐
12. Enligt texten är bullret från städningen ett växande problem eftersom allt fler invånare väljer att arbeta nattetid.	☐	☐
13. De ansvariga aktörerna befarar att en förskjutning av arbetet till dagtid skulle leda till både sämre effektivitet och högre kostnader.	☐	☐

Del 2 – Porträtt

Läs texten om Zlatan Ibrahimović och svara på frågorna. Det finns tolv frågor uppdelade i tre delar. Läs instruktionerna för varje del innan du svarar på frågorna. Frågorna kommer i kronologisk ordning i varje del.

Zlatan Ibrahimović en berättelse om vilja och motstånd

Zlatan Ibrahimović utgör i grunden en skildring av en individ som konsekvent vägrat låta sig definieras av omgivningens förväntningar. Han är ett fenomen vars betydelse sträcker sig långt bortom planen, bortom målstatistik och glimrande titlar. I hans personlighet förenas tydliga motsatser: en extrem självdisciplin i kombination med ett utmanande motstånd mot regler, och en underliggande sårbarhet bakom en hård och självsäker yta. För att förstå Zlatan räcker det inte med att bara titta på hans sportsliga framgångar. Man måste analysera hans resa, hans sätt att kommunicera och den obändiga vilja som krävdes för att ta plats i en värld som från början inte kändes öppen för honom.

Bakgrund och uppväxt i Rosengård

Berättelsen tar sin början den 3 oktober 1981 i Malmö, närmare bestämt i stadsdelen Rosengård. Detta område har i det offentliga samtalet ofta reducerats till sina socioekonomiska utmaningar snarare än att lyftas fram för den mänskliga potential som ryms där. Föräldrarna,

som immigrerat från Balkan – fadern Šefik från Bosnien och modern Jurka från Kroatien – levde under knappa omständigheter i ett hem präglad av separation och instabilitet. Zlatans barndom genomsyrades av en känsla av alienation, ett utanförskap som inte bara handlade om ekonomi utan om att ständigt befinna sig i marginalen av det svenska folkhemmet. Det var dock i just denna friktion som den personlighet stöptes som senare skulle komma att fascinera och provocera en global publik.

Fotbollen som tillflykt och identitet

Fotbollen blev tidigt en nödvändig verklighetsflykt. På gårdarna mellan Rosengårds betonghus lärde sig Zlatan spelet på sina helt egna premisser. Det var inte den organiserade föreningsidrottens strukturer som formade hans teknik, utan snarare en sorts anarkistisk spontanfotboll där kreativitet och fysisk dominans var de enda gällande valutorna. Här utvecklade han förmågan att skydda bollen med sin förvånansvärt smidiga kropp och en teknik som var lika delar otyglad och briljant. Redan i dessa unga år stod det klart att han inte spelade för att bli en i mängden; han spelade för att höja sig över sin miljö.

Genombrottet i Malmö FF och mötet med normerna

När Zlatan som tonåring klev in i Malmö FF:s akademi konfronterades han för första gången med de svenska idrottsnormerna: kollektivets primat, ödmjukhet och den djupt rotade jantelagen. Här uppstod en fundamental konflikt som skulle komma att definiera stora delar av hans karriär. För tränare och lagkamrater framstod han ofta som arrogant och svårkontrollerad, men hans exceptionella fallenhet gjorde det omöjligt att exkludera honom. Debuten i A-laget bekräftade vad många anat: Malmö hade fostrat en unik begåvning, en anfallare vars akrobatiska förmåga och gränslösa självförtroende utmanade den gängse bilden av hur en svensk idrottsman bör bete sig.

Guldåren i Inter under Mourinho

Tiden i Inter, under ledning av José Mourinho, markerar en av karriärens absoluta höjdpunkter. Mourinho besatt den psykologiska skärpan att förstå Zlatans behov av att känna sig som lagets absoluta epicentrum. Under denna symbios mellan tränare och spelare nådde Zlatan en nivå av inhemsk dominans som saknade motstycke, med upprepade ligatitlar och skytteligasegrar som följd. Han blev ansiktet utåt för en hel liga och en symbol för framgång. Trots detta kvarstod en kritisk röst i debatten: tvivlet på hans förmåga att leverera i de mest prestigefyllda sammanhangen, såsom Champions League, där de riktigt stora framgångarna

ofta uteblev i de avgörande skedena.

Kollisionen med den katalanska filosofin

Övergången till Barcelona 2009 presenterades som det definitiva erkännandet av hans storhet. Att få spela i världens vid tidpunkten bästa lag sågs som den sista pusselbiten. Men i Barcelona blev det snabbt tydligt att det fanns en djup klyfta i synen på fotboll. Barcelonas spelsystem, "tiki-taka", krävde en total underordning och en rörelse utan boll som korrelerade dåligt med Zlatans behov av kreativ autonomi. Konflikten med tränaren Pep Guardiola blev en symbolisk maktkamp mellan två oförenliga ledarstilar. Zlatan kände sig marginaliserad och reducerad till en statist i Lionel Messis skugga, vilket ledde till att han lämnade klubben efter endast en säsong – med en sårad yrkesstolthet men med en fortsatt stark tro på sin egen spelstil.

En person som väckt starka reaktioner

Utanför fotbollsplanen har Zlatan ofta delat meningarna hos publiken. Hans offentliga framtoning, som präglas av ett starkt självförtroende och en vass humor, har utmanat den traditionella bilden av hur en svensk kändis förväntas uppträda. Bakom den mediala bilden finns dock en djupare berättelse om identitet, en social klassresa och den ständiga strävan efter att bli respekterad på riktigt. I landslaget blev hans relation till den svenska publiken komplicerad. Han var den givna stjärnan som bar laget, men hans sätt att vara kolliderade ofta med de svenska idealen om lagomhet och ödmjukhet. Traditionen att ingen ska vara större än gruppen stod i direkt kontrast till hans utpräglade individualism.

Ett odödligt arv

Zlatan Ibrahimović är ett bevis på att stor begåvning inte alltid innebär att man är smidig och lätt att samarbeta med. Han har aldrig försökt ändra på sin personlighet för att passa in i en färdig mall. Från asfaltsplanerna i Rosengård till världens största arenor har han burit sin bakgrund med stolthet, snarare än att se den som en nackdel. När historien om svensk fotboll skrivs kommer han inte bara att minnas för sina spektakulära mål, utan som en stark personlighet som visade att det går att nå toppen utan att förlora sin egenart. Zlatan passade aldrig in i mängden, men han var alltid trogen sin egen vision.

DEL A: Det finns fyra frågor och varje fråga har fyra svarsalternativ. Endast ett av alternativen är rätt, kryssa för detta.

14. Vilken slutsats drar författaren om betydelsen av Zlatans uppväxt i Rosengård?

- A ☐ Den var ett hinder som han var tvungen att förtränga för att lyckas internationellt.
- B ☐ Den skapade en inre konflikt som han aldrig lyckades lösa under sin karriär.
- C ☐ Den fungerade som en katalysator för den starka personlighet som krävdes för hans framgång.
- D ☐ Den gav honom de ekonomiska förutsättningar som krävdes för att satsa på fotboll.

15. På vilket sätt beskrivs Zlatans första möte med Malmö FF:s akademi?

- A ☐ Som en tid av snabb anpassning till de etablerade svenska idrottsnormerna.
- B ☐ Som en period där hans personliga stil hyllades av både tränare och spelare.
- C ☐ Som en miljö där hans självkänsla krockade med kravet på att prioritera gruppen.
- D ☐ Som en fas där han tvingades ändra sin teknik för att få spela i A-laget.

16. Varför passade José Mourinhos ledarstil Zlatan så väl under tiden i Inter?

- A ☐ För att Mourinho fokuserade på lagets gemensamma försvar framför anfallet.
- B ☐ För att Mourinho lät Zlatan ta ett större ansvar för klubbens ekonomi.
- C ☐ För att Mourinho bekräftade Zlatans behov av att stå i centrum för laget.
- D ☐ För att Mourinho krävde att Zlatan skulle bli mer ödmjuk i sitt uppträdande.

17. Vad orsakade de största problemen under Zlatans år i Barcelona?

- A ☐ En konflikt rörande hans lönenivå i förhållande till de andra stjärnorna.
- B ☐ Kravet på att underordna sig ett spelsystem som begränsade hans frihet.
- C ☐ Hans svårighet att lära sig det katalanska språket och den lokala kulturen.
- D ☐ Att han drabbades av återkommande skador som hindrade hans medverkan.

DEL B: Kryssa för ett alternativ som stämmer bäst med den markerade delen av utdraget.

18. " ...man måste penetrera hans resa, hans språkbruk och den **obändiga** vilja som krävdes..." Vad menas med "**obändiga**" i detta sammanhang?

- A ☐ Okuvlig
- B ☐ Osäker
- C ☐ Begränsad
- D ☐ Tillfällig

19. " ...han spelade för att **höja sig över** sin miljö." Vad menas med "**höja sig över**" i detta sammanhang?

- A ☐ Beskriva
- B ☐ Acceptera
- C ☐ Förändra
- D ☐ Gå bortom

20. " ... blev det snabbt tydligt att det fanns en djup **klyfta** i synen på fotboll." Vad menas med "**klyfta**" i detta sammanhang?

- A ☐ Tydlig plan
- B ☐ Spricka
- C ☐ Liten ändring
- D ☐ Skillnad

21. " ...en social klassresa och den ständiga **strävan** efter att bli respekterad på riktigt." Vad menas med "**strävan**" i detta sammanhang?

- A ☐ Beundran
- B ☐ Målmedvetenhet
- C ☐ Tur
- D ☐ Nyfikenhet

DEL C: Svara kortfattat på frågorna.

22. Vad prioriterades i den spontanfotboll Zlatan utövade som barn? (skriv två)

Svar:

23. Hur ville Mourinho att Zlatan skulle känna sig i laget?

Svar:

24. Vad i Barcelonas spelsystem krockade med Zlatans behov av självständighet?

Svar:

25. Vilka två svenska ideal krockade Zlatans personlighet med enligt stycket om landslaget?

Svar:

Del 3 – Artikel

Läs miniartikeln i rutan och komplettera sammanfattningen med hjälp av ordlistan, A-I, nedan. **Skriv rätt bokstav, A-I, i rutorna på ditt svarsblad.**

LED-masker: Ljusbehandlingsens roll i modern hudvård

Användningen av LED-masker, som bygger på principen om lågintensiv ljusbehandling (LLLT), har på senare år gått från att vara en exklusiv klinikbehandling till att bli en vardagsprodukt för hemmabruk. Tekniken vilar på fenomenet fotobiomodulation, en biologisk process där ljusenergi i specifika våglängder absorberas av cellernas mitokondrier. Denna interaktion stimulerar i sin tur ATP-produktionen, vilket ger hudens celler den energi som krävs för att påskynda reparation och nybildning av vävnad. Till skillnad från traditionella laserbehandlingar, som ofta syftar till att medvetet skada huden genom värme för att trigga läkning, genererar LED-masker ingen termisk effekt. Detta gör dem till ett skonsamt och icke-invasivt alternativ för dem som söker hudförbättring utan återhämtningstid.

Behandlingens verkan styrs nästan uteslutande av ljusets våglängd och dess förmåga att penetrera olika hudlager. Blått ljus, med en våglängd på cirka 415 nm, verkar främst i hudens yttersta lager där det har en kraftfull antibakteriell effekt genom att eliminera aknebakterier. Det röda ljuset når betydligt djupare ner i dermis, där det stimulerar fibroblasternas aktivitet. Detta leder till en ökad produktion av kollagen och elastin, vilket på sikt kan reducera fina linjer och förbättra hudens generella elasticitet. För mer omfattande fysiologiska processer används ofta nära-infrarött ljus, som inte är synligt för blotta ögat men som har en bevisad förmåga att dämpa djupgående inflammationer och förbättra cellernas metabolism.

Trots den enorma kommersiella framgången betonar forskarsamhället att evidensläget fortfarande är splittrat. Många av de studier som ligger till grund för marknadsföringen lider av metodologiska brister, såsom för små testgrupper eller en brist på långsiktig uppföljning. Dessutom finns en osäkerhet kring den optimala doseringen; forskning pekar på att effekten ofta följer en så kallad bifasisk kurva, där både för låg och för hög exponering kan leda till att den positiva stimuleringen uteblir. Säkerhetsprofilen anses generellt vara mycket god, men användare med fotosensitiva tillstånd eller de som genomgår vissa medicinska behandlingar bör iakttä stor försiktighet. Framtiden för LED-tekniken ligger nu i behovet av mer omfattande och standardiserade kliniska studier för att kunna fastställa teknikens fulla potential.

Komplettera sammanfattningen:

LED-masker har blivit ett populärt inslag i modern hudvård, där tekniken vilar på att ljusenergi i specifika våglängder stimulerar cellernas **26**..... .Genom att anpassa ljusets **27**..... kan man rikta behandlingen mot specifika hudlager för att antingen bekämpa bakterier eller främja kollagenbildning. Trots populariteten pekar artikeln på att det vetenskapliga **28**..... fortfarande är splittrat på grund av metodologiska brister. Det finns även oklarheter rörande optimal **29**....., vilket är avgörande för resultatet. Slutligen betonas vikten av att iaktta stor **30**..... om användaren har fotosensitiva besvär eller genomgår annan medicinsk behandling.

Välj bland orden i rutan. Du ska INTE använda alla orden.

- A. Försiktighet
- B. Våglängd
- C. Absorptionen
- D. Evidensläget
- E. Intensiteten
- F. ATP-produktionen
- G. Doseringen
- H. Frekvensen
- I. Exponeringen

Del 4 – Lucktest

Fyll i luckorna i nedanstående meningar. Skriv enbart ETT ord i varje lucka. Välj bland orden i rutan. Du ska INTE använda alla orden.

försumma – belysa – svalkande – kränka – släppa – lägga om – i sikte – delegera

- Chefen insåg att han var tvungen att **31**..... mer ansvar till sina medarbetare för att minska sin egen tunga arbetsbörda.
- Efter den oväntade förlusten blev laget tvunget att snabbt **32**..... sin taktik inför den avgörande finalmatchen.
- Lagstiftningen är mycket tydlig med att man aldrig får agera på ett sätt som riskerar att **33**..... en annan individs integritet.
- Under den extrema värmeböljan i augusti var ett dopp i sjön det enda som kändes ordentligt **34**..... .
- Projektet har varit både långdraget och krävande, men nu har ledningen äntligen ett slutdatum **35**..... .

Slut på testet!